

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Academic Journal of History and Idea

ISSN: 2148-2292

12 (3) 2025

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş tarihi | Received: 23.01.2025

Kabul tarihi | Accepted: 15.05.2025

Yayın tarihi | Published: 25.06.2025

İlyas Er

<https://orcid.org/0000-0003-1033-2351>

PhD Student, Necmettin Erbakan University, Department of History, Türkiye,
ilyasertr@gmail.com

Gülten Güneş

<https://orcid.org/0000-0002-1849-9554>

Scientific Expert, Milli Defence University, Department of War History and Strategies, Türkiye,
gulluciyany07@gmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Er, İ. & Güneş, G. (2025). Türkiye'yi Hedef Alan Terör Örgütlerinin Kolektif Terör Faaliyetleri Örnekleri. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 12 (3), 395-425.

Türkiye'yi Hedef Alan Terör Örgütlerinin Kolektif Terör Faaliyetleri Örnekleri*

Öz

Mevcut literatürün, Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerinin kolektif terör iş birliklerini analiz etmek için kanıtlardan ve belirli bir çerçeveden yoksun olduğu gözlemlenmiştir. Kolektif terör, terör örgütlerinin uluslararası destek ve iş birliklerini ifade eden karmaşık ve çok yönlü bir kavramdır. Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecinden günümüze kadar gelen kolektif terör, farklı ideolojilere sahip terör örgütlerinin siyasi, ekonomik, kültürel, vd. pek çok ortak amaçlarla bir araya gelmesidir. Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerinin kolektif terör kapsamındaki hedefleri Türkiye'nin toprak bütünlüğünü parçalamaktır. Bu çalışma özellikle 1960'lı yıllardan itibaren artan terör faaliyetlerinin, uluslararası bağlantılarla güçlendiği ve farklı ülkelerin bu örgütlere sağladığı desteklerin öneminine odaklanmaktadır. Türkiye'yi hedef alan

* Bu çalışmanın fikir, araştırma ve yazım aşamasında göstermiş olduğu ilgi, alaka ve özen dolayısıyla; Uluslararası Güvenlik ve Dış Politika Araştırmacısı hocamız Ömer Kalaycı beyefendiye en içten teşekkürlerimizi sunarız.

terör örgütlerinin kolektif terör faaliyetleri, kolektif stratejileri, kolektif bilinç ve teorileri bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılarak kanıtları ile birlikte ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Terör, Terörizm, Kolektif Terör, Türkiye, Uluslararası Güvenlik*

Examples of Collective Terrorist Activities of Terrorist Organisations Targeting Türkiye

Abstract

It has been observed that the existing literature lacks evidence and a specific framework to analyse the collective terrorism cooperation of terrorist organisations targeting Türkiye. Collective terrorism is a complex and multifaceted concept that refers to the international support and cooperation of terrorist organisations. From the disintegration of the Ottoman Empire to the present day, collective terrorism is the coming together of terrorist organisations with different ideologies for many common political, economic, cultural, etc. purposes. The goals of terrorist organisations targeting Türkiye within the scope of collective terrorism are to disintegrate Türkiye's territorial integrity. This study focuses on the fact that terrorist activities, which have increased especially since the 1960s, have been strengthened by international connections and the importance of the support provided by different countries to these organisations. The collective terrorist activities, collective strategies, collective consciousness and theories of terrorist organisations targeting Türkiye are revealed in this study by using qualitative research methods.

Keywords: *Terror, Terrorism, Collective Terror, Türkiye, International Security*

Giriş

Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerinin yarattığı kolektif terör, küresel ya da bölgesel güçler tarafından oluşturulmakta ve/veya desteklenmektedir. Kolektif terör, yapısı gereği birden fazla terör örgütünden oluşmakta ve siyasi, ekonomik, istihbarat, mühimmat, silah, propaganda, eğitim ve finans başta olmak üzere farklı ülkeler tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak beslenmektedir. Söz konusu bu iş birliği ve destek faaliyetleri terör örgütlerinin ya da ülkelerin grand stratejisi veya taktik durumlarına göre çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda aşırı sol, dini ya da etnik motivasyona sahip terör örgütlerinin sosyalist veya kapitalist ekonomi modelini benimseyen farklı ülkeler tarafından eş zamanlı veya farklı zamanlarda ortak amaç, ortak hedef ve farklı amaçlarla araç haline getirildiği tespit edilebilmektedir. Kolektif terör, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sahip olduğu ulusal egemenliğini ve tam bağımsızlığını hedef almakta, terör örgütleri de bu hedef doğrultusunda hareket etmektedir (Kalaycı (c), 2025). Diplomasi seviyesinde real politikanın bir aracı olarak kullanılabilen terör örgütleri, birtakım ülkelerin hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştırmak için hasım veya hasım olması muhtemel tarafı yıpratma faaliyetlerinde etkin olabilmektedirler. Kolektif terörün kaynağı, oluşumu, motivasyonu, faaliyetleri ve

sürdürülebilmesi çeşitli etkenlere bağlı olmakla birlikte, Türkiye’yi hedef alan örgütler incelendiğinde politik amacın ve elde edilmesi hedeflenen taktik başarıların doğrudan Türkiye’nin bölgesel gücünün zayıflatılmasından öte toprak bütünlüğünün hedef alınması olduğunu söylemek mümkündür.

Türk siyasi tarihinde ortaya çıkan terör örgütlerinin ayrılıkçı/bölücü hareket olarak Osmanlı Devleti sonuna kadar kökenlerini tespit etmek mümkündür. Bunlar arasında; 1821 yılında gerçekleşen Yunan isyanı ile başlayan ve Girit’te 1861’de Osmanlı Devleti’ne karşı geniş bir ayaklanmaya dönüşen, 1897’de Osmanlı- Yunan savaşına evrilen süreç bulunmaktadır. Söz konusu bu süreçte Yunan ayrılıkçı hareketinin Türklere yönelik soykırım ve katliam faaliyetleri yer almaktadır. Ek olarak, Ermeni ayrılıkçı hareketine mensup tedhiş grupları tarafından İstanbul başta olmak üzere pek çok Osmanlı şehrinde terör eylemleri yapılmıştır. Bu eylemler arasında Taşnak Ermeni Komitesi’nin 26 Ağustos 1896 tarihinde gerçekleştirdiği Galata’daki Osmanlı Bankası Baskını vardır. 21 Temmuz 1905 tarihinde Ermeni tedhiş grupları tarafından Sultan II. Abdülhamit suikastı de bu terör eylemleri arasındadır ve terör örgütlerinin köklerine ışık tutmaktadır. Millî Mücadele dönemi ve sonraki Cumhuriyet döneminde de Türkiye’nin ayrılıkçı hareketler ve terör örgütleri ile mücadelesi devam etmiştir (Kalkan Okur, 2024). Ermeni ayrılıkçı hareketi ve Kürt ayrılıkçı hareketinin kolektif terör faaliyetleri Cumhuriyet döneminde de Türk istihbarat teşkilatlanmasının yakın takibindedir (Er, 2023). Dünya genelinde 1960’lı yıllar terör dönemi olarak adlandırılmaktadır. Türkiye’nin yakın tarihindeki gelişmelere bakıldığında da anarşi dönemi olarak nitelendirilen 1960 ve 1980 tarihleri arası aşırı sol ve etnik bölücü motivasyonlu terör örgütlerinin faaliyetlerine başladığı dönem olarak değerlendirilebilir. 1980’li yıllar ve sonraki süreçle birlikte Türkiye’yi hedef alan terör örgütlerinin farklı isimler veya ayrışmalarla farklı örgütlere dönüşerek günümüzde de karşımıza çıktıkları görülmektedir. Türkiye’yi hedef alan terör örgütleri ayrı ayrı veya muhtelif karşılaştırmalarla daha önce pek çok çalışmada incelenmiştir. Ancak bu terör örgütlerinin birbirleri veya farklı terör, suç örgütleri ve devletler ile olan kolektif bağlarının örneklerini bir araya getiren ve ortaya koyan bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma literatürde yer alan bu boşluğu doldurma amacı taşımaktadır.

Türkiye’yi hedef alan terör örgütlerinin ve ülkelerin kolektif terörü yaratan ve destekleyen pek çok faaliyeti bulunmaktadır. Mevcut literatür taranarak bu kolektif terör örnekleri tespit edilmeye çalışılmış ve kaynakları ile birlikte okuyucunun ilgisine sunulmuştur. Dönemsel olarak 1960 ve 1970’li yıllardan başlanmış ve günümüze kadar takip eden süreç ele alınmaya gayret edilmiştir. PKK, ASALA, TKP-ML, DHKP-C, FKÖ, FHKC, EOKA-EOKA-B, IŞİD ve FETÖ

başta olmak üzere pek çok terör örgütünün birbiri ile olan iş birliği, ortak eylem planları, eğitim kampları, finans kaynakları ve militan geçişleri gibi pek çok örnek bulunmaktadır. Türkiye’yi hedef alan terör örgütlerine sağlanan devlet desteği kolektif teröre zemin hazırlamaktadır. Bu sebepten dolayı, kolektif terörü yaratan sebepler ve sonuçlar, terör örgütlerinin iş birliği, devletlerin desteği ve doğurabileceği sorunların analiz edilmesi ve değerlendirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Kanıtları ile birlikte bu konunun incelenmesi son derece önemi haizdir. Analiz sürecinde karşılaşılabilecek hatalardan kaçınmak adına literatürde yer alan başlıca yöntemlere bağlı kalınmaya çalışılmıştır (Er, 2025). Bu çalışma hedeflediği analizleri ve değerlendirmeleri yapma gayesi taşıırken Türkiye’yi hedef alan terör örgütlerinin kolektif terör eylemleri örneklerine odaklanmış ve mevcut literatürde yer alan pek çok çalışmanın taranması ile meydana getirilmiştir. Bunu yaparken çıkış noktası kolektif terör olarak kabul edilmiş ve sadece tespit edilen örnekler değerlendirilmiştir. Yapılan yorumlar ve değerlendirilmelerde tarih ve istihbarat disiplinlerinin perspektifinden yola çıkılarak disiplinlerarası yaklaşım benimsenmiştir.

Bu çalışma yapısı gereği terör örgütlerine ayrı ayrı ilgi taşımamaktadır. Bunun yerine tespit edilen tüm kolektif terör örneklerini incelemektedir. Kolektif terör örnekleri arasında tespit edilen bağlar üzerinden çalışmanın eklemlendiği görülebilir. Tespit edilen bağlara dayanılarak çalışmanın içeriği çok yönlülükten ziyade belli bir merkezde tutulmaya gayret edilmiştir. Devletler, istihbarat teşkilatları, suç örgütleri, terör örgütleri, siyasi veya kültürel faaliyet yürüten yapılar ve bunların yarattığı kolektif terör, örnekleri ile birlikte bu şekilde ele alınmıştır. Bu çalışmanın oluşturmak istediği temel farkındalık, kolektif terör ağının ne kadar geniş ve kapsamlı bir yapı olduğunu ortaya koymaktır.

1. 1960-1970 Arası Anarşizm Döneminde Kolektif Terör

Pek çok kaynakta 1978 yılı gösterilmesine rağmen Türkiye’de, PKK’nın temelleri Kürtçülük hareketleri üzerine atılmış ve bu başlangıç da çok daha eskilere dayanmaktadır. Bu bağlamda hem bölücü terör örgütü PKK hem de ileri sürdüğü Kürtçülük hareketinin temelleri; 1958 yılında yasadışı kurulan Kürt İstiklal Partisi’dir. Yasadışı kurulan bu hareketin kuruluşunda; Şerafettin Elçi, Sait Kırmızıtoprak, Kemal Burkay, Musa Anter ve Sait Elçi gibi 50 kişi bulunmaktadır. Bu isimler 1959 yılında tutuklanmışlar ve içlerinden Avni Doğan’ın, tutuklu bulunduğu cezaevinde ölümü üzerine hâkim karşısına 49 kişi olarak çıkmışlardır. Bu sebepten dolayı söz konusu dava “49’lar Davası” olarak bilinmektedir (Karaağaç, 2024). 1961 Anayasası’ndan 1971 Muhtırası’na kadar geçen süreçte Türk siyasi hayatında özellikle Sosyalist/Kürtçü merkezli parti ve

örgütlenmeler görülmektedir. Bunların arasında Türkiye İşçi Partisi (TİP), Mustafa Barzani ile ilişkili Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (TKDP) ve Doğu Mitingleri, Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) ön plana çıkarmaktadır. Bölücü terör örgütü PKK'nın 1978 olarak ileri sürülen tarihe gelmeden önce 1958'den 1973 yılına kadar olan süreç ve bu süreç içerisinde Sosyalist Kürtçü temelli parti ve dernekler içinde fikri oluşumu ve sonrasında Apocular adı altında fiiliyata geçiş yaptıkları göz ardı edilmemelidir. Ardından 1977 yılında Türk soluna mesafeli olan Rızgari grubu; Kürt topraklarının sömürge olduğunu, kurtuluş mücadelesi verilmesi gerektiği ve Marksist Leninist kitle partisi olmayı amaçlamaktadır. Bu grup ile işçi temelli sınıfsal bir örgüt/ parti olmayı amaçlayan Ala Rızgarinin ayrıştıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra DDKO'nun içinden çıkan bir diğer örgüt ise Mao'nun görüşlerini benimseyen Kawa grubudur ve 1976'da kurulmuştur. Kawa grubunun da amacı federatif bir Kürt devleti kurmaktır. Ancak Mao'nun Üç Dünya Teorisi tartışmaları sebebiyle Kawa grubunun da 1977'de bölündüğü ve içinden Denge Kawa'nın kurulduğunu görülmektedir. Bu örgütler içinden 1977/1978'de kurulan bir diğeri ise; Tunceli merkezli Tekoşin'dir. Amacı tüm Kürt örgütlerinin birleşerek silahlı mücadele ile bağımsız sosyalist Kürt devleti kurmak olan bu örgüt, PKK'nın kurucularından olan Haki Karer'in öldürülmesiyle de ilişkilendirilmiş ve PKK ile silahlı çatışmalara girmiştir. PKK'nın kurucularından Karer'in öldürülmesiyle ilgili bağlantılı olan bir diğer Kürtçü örgüt ise 1976 yılında kurulan Sterka Sor yani 'beş parçacılar'dır. Sterka Sor; Türkiye, Irak, İran, Suriye ve Sovyetler Birliği'nde yaşayan Kürtleri de ekleyerek beş ülkede bağımsız olmayı amaçlamıştır. Yukarıda isimlerini ve kısaca amaçlarını geçen örgütler Sosyalizmi ve Kürtçülüğü temel almıştır. Bunların içinden en etkili olanı ise Apocular olarak bilinen Kürdistan İşçi Partisi yani PKK olduğu söylenebilir (Karaağaç, 2024; Kalaycı (a.), 2024).

Gerçek adı Artin Aramyan, olan Abdullah Öcalan tarafından gizlice faaliyet yürütmeye başlayan PKK (Partiya Karkerên Kurdistan/Kürdistan İşçi Partisi), dönemin sol ideolojik görüşlerine sığınarak gayrinizami harp ile komünist devrim gerçekleştirme hedefi taşımaktadır. Mevcut yapılanmasında insan ve finans kaynağı yoksunluğu çeken PKK, dönemin diğer tüm sol ideoloji motifli terör örgütleri gibi kuyumcu dükkânları başta olmak üzere soygunlara ve uyuşturucu ticaretine başlamıştır (Criss, 1995, s. 18-19). Abdullah Öcalan adlı terör elebaşının diğer örgütlerle kolektif hareketi, PKK yapılanmadan önceki tarihlerde, Ankara'daki öğrencilik yıllarına dayanmaktadır. Burada Ankara Demokratik Yükseköğrenim Derneği (ADYD), Türkiye İşçi Partisi (TİP), Dev-Genç, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi (THKP-C) ve Doğu Kültür Ocakları (DKO)'nda faaliyetler yürütmüş ve terör örgütüne zemin hazırlayarak örgütlenme gayreti taşımıştır

(Çelik, 2019). Öcalan, 1980 darbesi sonrası gittiği Bekaa Vadisi (Bar Ellias)’nde örgütlenme sürecini 1984’de tamamlamıştır. Terör örgütü aynı yılda Eruh ve Şemdinli’de PKK’nın silahlı kanadı olan Kürdistan Kurtuluş Birlikleri (HRK) adıyla terör eylemi gerçekleştirmiştir. 1985 yılında PKK’nın siyasi kolu olan Ulusal Kurtuluş Hareketi (ERNK), propaganda ve algı yönetimi başta olmak üzere terör örgütüne finansal, lojistik ve eğitim desteği sağlamaya yönelmiştir. Örgütün üst aklı tarafından HRK ve ERNK’nin yetersiz bulunması sonucu gayrinizami harp yöntemlerini kullanacak olan yeni bir yapılanma olarak Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu (ARGK) oluşturulmuştur. PKK’nın bu yeni kanadı 1986 yılından itibaren adam kaçırma, yol kesme, baskın, sabotaj, pusu, bombalı saldırılar başta olmak üzere gayrinizami harp konseptine geçiş yapmıştır (Gök & Mavruk, 2023). Gayrinizami harp, Amerika Birleşik Devletleri (United States of America -ABD) ordu talimnamesine göre kendi içerisinde; gerilla harbi (Guerrilla Warfare), kurtarma kaçırma harekâtları (evasion and escape), yıkıcı/yeraltı faaliyetleri (subversion against hostile)’nin birleşiminden oluşmaktadır (FM 31-22, 1961, s. 3-4). Gayrinizami harbin doğası gereği asimetrik oluşu, bu harp türünde istihbarat faaliyetlerini kayda değer biçimde ön plana çıkarmaktadır. Modern gayrinizami harp doktrinine göre; Genel harp, Mevzi harp, Soğuk harp ve Özel harp olmak üzere harp türleri şekillendirilmektedir. Sıralananlardan sonuncusu olan Özel harp ise kendi içerisinde; gayrinizami harp, psikolojik harp, gayrinizami kuvvetlere karşı harekât olarak bölümlendirilmektedir (Güneş, 2020, s. 18). Burada önemle belirtilmesi gereken husus, terör örgütlerinin askeri tarih disiplini içerisinde kullanmış olduğu yöntem ve araçların tanımlanmasıdır. Harp stratejisi olarak gayrinizami harbi kullanan terör örgütlerine karşı devletler de benzer bir tepki göstererek küçük birlik harekâtlarına yönelmişlerdir. Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti’nin askeri alanda terörle mücadelesindeki etkin unsurunu Özel Kuvvetler Komutanlığı ve Komando birlikleri oluşturmaktadır (Kalkan Okur, 2024). Terör ve terörizmle mücadele her alanda ve her kademede sürdürülmesi gerekli bir olgu olarak devletin tüm birimlerinin bütünlüklü yaklaşımı ile nihayete erebilir. Kolektif terör örneklerinin incelenip analiz edilmesi bu sebeplerden dolayı oldukça önemlidir. Terör örgütlerini kolektif teröre yönlendiren başlıca prensip “küresel düşün, bölgesel hareket et” olarak ifade edilebilir.

Terörizmin tarihi çok eskilere dayansa da devletlerarası şiddetin gayrinizami harp olarak uygulanmasında önemli bir dönüm noktası olan Soğuk Savaş döneminde bu harp türünün araç olarak kullanımı artmıştır. Martin Van Creveld’in ortaya attığı düşük yoğunluklu savaş teorisi aslında gayrinizami harbin farklı yorumlanmasından öte bir şey değildir. Konvansiyonel harplerin

yerini örtülü operasyonların almaya başladığı günümüzde terör örgütleri, bazı devletler tarafından kullanışlı birer aparat olarak değerlendirilmektedir. Bu duruma yakın tarihten örnekler vermek gerekirse; Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye karşı terörü desteklemesi, Suriye ve İran'ın Türkiye ve Azerbaycan'a karşı PKK'ya lojistik, silah ve eğitim desteği vermesi, İran ve Sudan'ın Orta Doğu'daki devletlere karşı dini motifli terör örgütlerini desteklemesi, Pakistan'ın Hindistan'ı hedef alan Keşmir terör örgütüne sağladığı destek, Ege kıta sahanlığındaki hak iddiasını sürdürebilmek adına Yunanistan'ın PKK'ya sağladığı destek söylenebilir (Lesser, 1999). Devletler bu sayede dolaylı yoldan düşman veya düşman olması muhtemel devletleri yıpratarak kendi etkinliklerini arttırmayı hedeflemektedir. Bölgesel bir güç olarak varlığını sürdüren Türkiye Cumhuriyeti de bu çıkar çatışmalarının hedefinde olagelmış, devletlerin aygıtı olarak işlev gören terör örgütleri aracılığıyla ekonomik, siyasal ve diğer alanlarda zayıflatılmaya çalışılmıştır. Türkiye tarafından terör ve terörizmle mücadelede kullanılan araç ve gereçler terör örgütlerini farklı iş birlikleri içerisine itmesi ile sonuçlanabilmektedir. Ancak çoğu durumda terör örgütleri arasındaki kolektif iş birliği baskı sonucunda değil ortak çıkara odaklı veya aynı kaynaktan beslenmelerine dayanmaktadır.

Ayrılıkçı hareketlerin bir kısmı tedhişçiliğe başvurarak terör örgütüne evirilmektedirler. Bunlardan biri olan Ermeni ayrılıkçı hareketi ve tedhiş gruplarının dış devletler tarafından çeşitli alanlarda destek görmesinin pek çok sebebi bulunmaktadır. Ermeni ayrılıkçı hareketine mensup şahıslar diasporanın da etkisiyle pek çok ülkede bulunmaktadır ve politika, ticaret ve sanayi alanlarında oldukça etkindirler. Medya araçlarında lobicilik yürütebilmektedirler ve mazlum toplum algısı oluşturarak dünya kamuoyuna hitap etmeye çalışmaktadırlar. Dünyanın pek çok ülkesinde etkili olan diaspora nedense Ermenistan'da açlık ve fakirlik altındaki vatandaşlarına yönelik insani girişimlerde bulunmamaktadır. Zaten diasporanın amacı Ermenistan'daki vatandaşlarının daha rahat yaşam sürmeleri için mücadele etmek değil; varlıklarını temellendirdikleri sözde Ermeni soykırımını algı, yalan, propaganda üzerinden yaşadıkları ülkelerde son derece konforlu yaşam sürmektir. Ermeni diasporasının Fransa'daki nüfusu yüksek olduğu için iç politik dinamiklerdeki etkinlikleri sebebiyle Ermeni terör örgütlerine bu ülkede ciddi bir tolerans sağlanmaktadır. Grand stratejilerini Türkiye Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğünü hedef alacak şekilde geliştirilen ve tarihten aldığı düşmanlıklarla real politigi belirlenen Suriye, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan gibi ülkeler Ermeni tedhişçiliğini desteklemektedirler. Diaspora'nın Avrupa'da etkili olduğu diğer iki ülke Almanya ve İsveç'tir. Bu ülkelerde de parlamentodaki siyasi parti ve sivil toplum kuruluşu/ STK'lar ile kolektif iş birliğinde çalışan

diaspora; pek çok AB ülkesi parlamentolarında siyasi de olsa “Ermeni soykırımı” kararını aldırılmışlardır (Kalaycı (a.), 2024). Bunun yanı sıra PKK terör örgütü, STK ve başka organizasyonlar adı altında İsveç, Norveç, İspanya, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, İrlanda, Finlandiya, Avusturya, İngiltere, Hollanda, Yunanistan, Danimarka, Belçika, Fransa, İtalya, Almanya, Bulgaristan ve Romanya’da yapılanmaktadır (Seren, 2007).

Türkiye’nin NATO (The North Atlantic Treaty Organization- Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı) müttefiki olmasına karşın Ermeni diasporasının etkinliği ABD’yi ayrılıkçı hareketler ve tedhişçilikte Ermeni gruplarının yanında tutmaktadır. Sovyet Rusya, sahip olduğu grand strateji ile Ermeni tedhişçilere en açık destek veren ülkeler arasında bulunmaktaydı. Sovyet Rusya’nın istihbarat ve askeri yetkililerince Lübnan’da Damur ve Sidon; Suriye’de Amuriye terör kamplarında ASALA (Armenian Secret for the Liberation of Armenia)’nın yanında Dr. George Habash ve Nayif Hawathme liderliğinde kurulan komünist ideoloji motifli Filistin Halk Kurtuluş Cephesi (FHKC) terör örgütlerine eğitim desteği sağladığı görülmektedir (Savcı, 1985, s. 51-52). Adı geçen Filistin terör örgütleri tarafından ASALA’nın eğitim, lojistik ve askeri alanlarda desteklendiği ve yardım aldığı bilinmektedir (Tarık, 1984). FHKC, “Kürt ve Ermeni ihtilalcilerle” Habash’ın kontrolünde Türkiye’ye karşı kolektif terör eylemleri yapma kararı almıştır (Çevik, 2010). Filistin Kurtuluş Örgütü/FKÖ ve FHKC bu terör örgütleri arasındadır (Savranlı, 2009, s. 83). Yine Sovyet Rusya tarafından destelenen EOKA (Ethniki Organosis Kypriou Agoniston- Kıbrıs Mücadelesi Ulusal Örgütü) ile ASALA’nın Türk diplomatlara yönelik suikast eylemleri oldukça önemlidir. Bu eylemlerden biri; 22 Ekim 1975 tarihinde Viyana Türk Büyükelçisi Daniş Tunalıgil’in şehit olduğu saldırıdır. EOKA ve ASALA terör örgütleri bu saldırıyı kolektif olarak planlayıp gerçekleştirmiştir. Bu terör örgütlerine mensup üç şahıs tarafından İsrail menşeli tüfek kullanılarak elçilik binasına saldırı yapılmıştır (Konus, 2020, s. 42) Kullanılan silahın İsrail menşeli olması, tedarikinin sağlandığı kaynağı işaret edebilir.

2. 1970-1980 Kolektif Terör ve Terörizm

1970 ve 1980’li yıllar Avrupa’da “terör makinesi” olarak ifade edilmektedir, terör örgütleri arasındaki kolektif yapılanmanın bu dönemde en yüksek seviyeye çıktığı değerlendirilmektedir. FHKC, El Fetih gibi terör örgütlerinin Kızıl Ordu Fraksiyonu/RAF’a ve Geçici İrlanda Kurtuluş Ordusu (Provisional Irish Republican Army, PIRA)’na eğitim desteği sağlamalarına karşılık eylem altyapısı desteği aldıkları görülmektedir. RAF, Doğrudan Eylem ve Kızıl Tugaylar terör örgütleri ile PKK arasında da benzer bir kolektif altyapı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra PKK, Avrupa’daki

faaliyetlerinde Tamil Kaplanları/LTTE'na altyapı sağlamıştır (Soner vd., 2017). PKK'nın, Sri Lanka terör örgütü Tamil Kaplanları ile kolektif iş birliğinde Pakistan Dışişleri Bakanlığı da yer almaktadır. Bununla beraber Pakistan'da yaşamakta olan Kashmirlilerin, All Parties Hurriyat Conferance'ın bazı üyelerinin terör örgütü Tamil Kaplanları ile ilişkili oldukları ortaya çıkmıştır. Tamil Kaplanları ile bölücü terör örgütü PKK arasındaki kolektif ilişki uyuşturucudan, kara para aklamaya, terör örgütü listelerinden çıkıp özgürlük savaşçısı zeminine çekilmesine yönelik iş birliğidir (Kalaycı (a.), 2024). PKK ile Tamil Kaplanları arasındaki kolektif iş birliği günümüzde devam etmektedir.

6 Eylül 1972 tarihinde Münih Olimpiyatları Katliamı olarak bilinen terör saldırısını FKÖ gerçekleştirmiştir. İsrailli sporcular ve yöneticilerin bulunduğu binayı hedef alan FKÖ teröristleri burada rehin aldıkları İsrail vatandaşlarına karşılık İsrail'de tutuklu bulunan RAF militanı 2 kişi ve 200 Arap'ın tahliyesini istemişlerdir. İsrail'in taleplerini reddetmesi sonucu rehinelere ölümü ile sonuçlanan bu terör eyleminde FKÖ teröristlerinin RAF ile kolektif terör eylemi yaptığı değerlendirilmektedir (Bay, 2023). FHKC ve Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi (FDHKC) terör örgütlerinin Lübnan'da terör kamplarında bulunan ve bazı terör eylemlerinde de yer alan Andreas Baader ve Ulrike Meinhof, RAF terör örgütünün yöneticileridir (Bassam & Mahnaimi, 1995). FKÖ ve RAF 18 Ekim 1977 tarihinde Lufthansa uçağını kaçırmışlardır. Bu terör eylemindeki amaçları tutuklu bulunan RAF üyelerinin serbestliğini sağlamaktır ancak hedeflerine ulaşamamışlardır (Sarı, 2024). Baader Meinhof tarafından yönetilen RAF'ın Doğu Alman istihbarat servisi MfS (Ministerium für Staatssicherheit) tarafından Doğu Berlin'de güvenli evler, sahte belgeler, kimlik kartları, para, silah, mühimmat ve terörist eğitimi ile sürekli olarak desteklemiştir. Ek olarak Çekoslovakya ve Doğu Almanya'da üretilen silah ve mühimmat Macaristan üzerinden FKÖ'ye gönderilmiştir (Carnes, 1986).

KGB (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti- Sovyet Rusya Devlet Güvenlik Teşkilatı) adlı eseri ile de tanınan yazar John Barron'un, Sovyet Rusya'nın Orta Doğu'da gerçekleştirdiği istihbarat faaliyetleri ve örtülü operasyonlarına dair ifadeleri oldukça önemlidir. Buna göre; 1960'lı yılların başlarından itibaren gerçekleştirilen adam kaçırma ve öldürme eylemlerinin Türkiye'de terörün şehir yapılanmasında ilerleme sağladığı değerlendirilmektedir. Sovyet Rusya elçiliklerinde diplomat kisvesi ile faaliyet yürüten KGB casuslarının yerel halktan angaje ettiği şahısları Rusya'da eğitime tabi tuttuğu ifade edilmektedir. Yerel halktan angaje edilen bu şahıslar Türkiye'ye geri döndüklerinde elemanlama çalışmalarına girişmiş ve örgütleyebildikleri ile beraber Suriye'deki terör kamplarına teorik ve silahlı eğitim almak için gitmişlerdir. Ek olarak stratejik

hedefleri doğrultusunda Sovyet Rusya'nın KGB üzerinden gerçekleştirdiği bu örtülü operasyon tekniğinin son derece başarılı uygulandığı belirtilmektedir (Aslan, 2004, s. 35).

3. ASALA- EOKA/EOKA-B – EKAS- PKK Kolektif İş Birliği

The Review of the News dergisinde yazılar kaleme alan ve aynı derginin yazı işleri müdürlüğünü yürüten, uluslararası terörizm çalışmaları ile de tanınan John Rees tarafından ASALA'nın EOKA-B adlı Kıbrıs Rum terör örgütü ve Sovyet Rusya istihbaratı KGB tarafından desteklendiği öne sürülmüştür. John Rees, iddialarını ABD istihbarat yetkililerine dayandırmaktadır (Yer, 2021).

ASALA terör örgütü, FHKC'den mühimmat yardımı alırken askeri desteği ise Suriye'den almıştır (Abdurrahmanlı, 2018). Bazı ASALA militanlarının Sovyet Rusya'nın Kırım bölgesinde eğitim almalarının yanı sıra Filistinli militanlar tarafından gayrinizami harp teori ve pratiğine dair eğitimler aldığı görülmektedir. Dönemin Rus iç istihbaratı KGB ve Rus askeri istihbaratı GRU (Glavnoye Razvedyvatelnoye Upravlenie) tarafından teori ve pratik olarak verilen eğitimlerde Sovyet Rusya, ASALA teröristlerini FKÖ gibi ulusal kurtuluş mücadelesi veren bir yapı olarak görmektedir. George Habash tarafından yönetilen FHKC'nin ASALA'nın almış olduğu eğitim ve yardımlardaki rolü önemlidir (Kantarıcı, Kasım, Kaya & Laçiner, 2002). Bununla birlikte Sovyet Rusya ve Suriye tarafından ASALA terör örgütüne George Habash üzerinden ciddi bir destek sağlanmıştır. KGB ve GRU tarafından FKÖ'nün Moskova temsilcisi Hikmet Abu Zaid kontrolünde Kırım/ Akmescit (Simferopol)'te bulunan askeri okulda El- Fetih, ASALA ve El- Saika terör gruplarına teorik ve pratik eğitimler verilmiştir (Çitlioğlu, 2000). FHKC'nin Avrupa'ya ihraç ettiği en önemli militan isimlerden biri Dr. Wadi Haddad'dır. Haddad, KGB'ye 1970 yılında çalışmaya başlamış ve kod adı “natsionalist” olarak raporlarını sunmuştur. Haddad, Avrupa'da bulunan Siyonist hedeflere saldırı ve uçak kaçırma gibi stratejileri geliştiren kişi olarak MOSSAD'ın hedefinde olmuş ve 1978 yılında dış macununa konulan zehir ile öldürülmüştür (Andrew & Mitrokhin, 2000).

Sovyet Rusya, FKÖ başta olmak üzere PKK/YPG'yi Ermeni terör örgütleriyle Azerbaycan'a karşı ve Suriye'yi de kapsayacak şekilde uluslararası terörizmi finans, silah ve eğitim ile desteklemiştir. Terör örgütlerine Sovyet Rusya istihbaratı tarafından sağlanan eğitim kampları Moskova, Simferopol, Odessa, Bakü ve Taşkent'te bulunmaktadır. Eğitimin içeriği ise gayrinizami harp tekniklerini kapsamaktadır ve teröristlere geçiş güzergâhlarını mayınlama, patlayıcı kullanımı, komando usulleri, biyolojik ve kimyasal silah kullanımı öğretilmiştir. FKÖ, Sovyet

Rusya'nın sağladığı terör eğitimleri hizmetlerinin ana alıcısı konumundadır. Bununla beraber bu hizmetleri alan diğer terör örgütleri arasında ETA, İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu (INLA), Afrika Ulusal Kongresi (ANC), Kara Eylül, El- Fetih ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) bulunmaktadır (Carnes, 1986).

Open Media Research Institute (OMRI) tarafından 30 Ağustos 1996 tarihinde hazırlanan rapora göre; Uluslararası Kürt Kamu Dernekleri Birliği (International Union of Kurdish Public Associations) adlı oluşumun Rusya'nın Yaroslavl bölgesindeki Gavrilov Yam yakınlarında bulunan yaz kampı olarak kullanılan Solnechnii'de PKK militanlarının askeri eğitim aldıkları kamp bulunmaktadır. Bu kamp, Kürt Kültür Merkezi olarak gösterilmiştir. Aynı raporda KGB'nin uzun bir süredir PKK'yı desteklediği, gayrinizami harp teorik ve pratik eğitimleri verdiği aktarılmaktadır. Solnechnii kampının girişinin ve dış binalarının PKK sembolleriyle donatıldığı ve PKK televizyon kanalı MED-TV'nin reklamını yapan bir tabelanın bulunduğu belirtilmektedir. Bununla beraber Rus Dış İstihbarat Servisi (SVR) başkanlığı da yapan Yevgeny Primakov'un PKK'nın Irak topraklarında barınmasının önünü açan isim olduğu vurgulanmaktadır (Immigration and Refugee Board of Canada, 2024).

Rusya Uluslar Bakanlığı (Russian Ministry of Nationalities), Eylül 1994 tarihinde Doğu Bloku'nda yapılanmaya çalışan PKK/ERNK'ya desteğini açıklamıştır. Bu gelişmeden sonra PKK, Balkanlarda da faaliyetlerini arttırmış, Atina, Bükreş, Köstence, Sofya hattında etki alanı yaratmaya girişmiş ve Romanya'da mafya tarzı örgütlenmelerde bulunmuştur (Çevik, 2010). EOKA-B terör örgütünün üstlendiği Paris Büyükelçimiz İsmail Erez'in şehit olduğu suikast, dönemin Paris Emniyet Müdürü tarafından çok planlı olarak nitelendirilmiştir. Nitekim örgüt, Kıbrıs Barış Harekâtından sonra FKÖ ile kolektif eylem birlikteliği yapacağını açıklamıştır (Öz, 2011). ASALA'nın Lübnan'da Suriye istihbaratı tarafından 1970 yılında kurulmasının ardından, Marksist- Leninist ideoloji motifli oluşu dolayısıyla KGB tarafından araç haline getirilip Türk diplomatlara düzenlenen suikastlar başta olmak üzere kullanıldığı değerlendirilmektedir (Aslan, 2004).

Türkiye'de "anarşi dönemini" bitirmek adına gerçekleştirilen 1980 darbesi sürecinde PKK örgütlenmesi, askeri müdahalelerden kaçınmak için Suriye'ye sığınmıştır. Ek olarak Abdullah Öcalan'ın 1992 yılından 9 Ekim 1998 tarihine kadar Şam'da Ali Ammar sahte kimliğiyle faaliyet yürüttüğü dikkatlerden kaçmamalıdır. Suriye rejimi ile olumlu ilişkileri olan FKÖ tarafından 1980 ve 1984 yılları arasında PKK militanlarına Lübnan ve Suriye'de gayrinizami harp eğitimleri verilmiştir (İmset, 1992). Suriye'nin FKÖ'ye olan desteğinin arkasında bölgesel hedeflerini

gerçekleştirme isteği bulunmaktadır. Golan Tepelerindeki hak iddiası da Arap- İsrail savaşında FKÖ yanlısı tavır takınmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda Sovyet Rusya'nın Orta Doğu'daki etkisini arttırabilmesi için FKÖ'ye sağladığı destek, Suriye ile olan yakın temaslarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir (Director of Central Intelligence, 1984). Suriye hükümetinin Abdullah Öcalan'a sığınma sağlaması ve terör kamplarında PKK'ya lojistik, silah ve eğitim desteği vermesindeki en önemli etken bölgedeki su kaynaklarının haksız ve hukuksuz şekilde kontrolünü sağlamak istemesi yatmaktadır. Fırat Nehri, Suriye için hayati bir öneme sahip olduğundan bu nehirdeki kontrolünü arttırmak için PKK başta olmak üzere terör örgütlerini araç olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında Suriye, Hatay üzerindeki hukuksuz hak talebini sürdürmektedir (Mango, 2005). Ülkemizin en uzun kara sınırı pozisyonunda olan Suriye, Fransa himayesindeki süreçten sonra 1946 yılında bağımsızlığını kazanmıştır. Hatay, Suriye'den 1938'de ayrılmış ve takip eden yılda halk oylaması ile Türkiye'ye katılmıştır. Bu katılım Türkiye- Suriye ilişkilerinde önemli bir konu olarak varlığını sürdürmüştür. Fırat ve Dicle nehirlerinin suyu da iki ülke arasında önemli bir husustur (Maden, 2012).

Suriye'nin yanı sıra Kürt ayrılıkçı hareketinin tedhişçiliğe başvuran en önemli kollarından birini oluşturan PKK'ya sağlanan devlet destekleri şu şekilde özetlenebilir; realpolitik tutum sebebiyle doğrudan somut destek sağlayanlar arasında Sovyet Rusya ve ardılı Rusya Federasyonu, Ermenistan, Yunanistan, İran ve Irak. Terör örgütünü kendi politikalarına araç olarak kullanan ve dolaylı yoldan destek sağlayanlar arasında ABD, Avrupa Birliği (AB) üye devletler, Birleşmiş Milletler (BM) üye devletler ve NATO üye devletler bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin terör örgütüne sağlanan bu desteklere yönelik tutumu askeri ve hukuk alanlarında göstermiş olduğu mücadeleye yansımaktadır (Kurubaş, 2009) PKK, Avrupa çapında ve bölge ülkelerde oldukça geniş bir kolektif destek ağına sahiptir. Siyasallaşma, finans, lojistik ve ikmal, tedavi, elaman temini ve eğitim alanlarında bu kolektif ağ sürdürülmektedir (Demir, 2008). PKK'ya sağlanan bu kolektif desteğin konjonktürel olarak taktik seviyede sınırlı kalabileceği değerlendirilmektedir (Bural, 2022). Irak ve İran arasında gerçekleşen I. Körfez Savaşı'nda ASALA'nın İran tarafından bölgede etkin bir biçimde kullanılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu süreçte Humeyni tarafından ASALA'ya silah, eğitim ve para desteğinin sağlandığı değerlendirilmektedir (Savranlı, 2009, s. 92). ASALA'ya dış destek sadece İran ve Irak ile sınırlı değildir, aynı zamanda Suriye hükümetinin de Şam dolaylarında bulunan Hamoriah terör kampını bu terör örgütüne tahsis ettiği belirtilmelidir (Çitlioğlu, 1998). PKK'ya ülke destekleri çeşitli sebeplere dayanmaktadır. Yayılımacı politikaya

sahip Rusya, ABD ve AB ülkelerinin yanı sıra bölge ülkelerinden Suriye (Kalkan Okur, 2025, s. 67), Irak ve İran da örgütü desteklemektedir. İdeolojik olarak aynı politik zeminde ve çıkarlara sahip olduğu anlaşılan Ermenistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Yunanistan, Libya, Bulgaristan, Küba ve Sovyet Rusya'nın da Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerine destek sağladığını söylemek mümkündür. Bu desteklere örnek olarak ABD'nin Irak işgali sonrası PKK kamplarının sayısında artış gözlenmesi gösterilebilir. Buna ek olarak; Yunanistan'ın terör elebaşı Abdullah Öcalan'ın Kenya'da bulunduğu süreçte Yunan büyükelçiliğine sığınması ve üzerinde taşıdığı pasaportun Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne ait olması desteği açığa çıkarmaktadır. Yunanistan ve İran'ın PKK'ya yönelik lojistik ve eğitim hizmetleri verdiği ve kamplaşmalara alan açtığı ifade edilebilir. Irak'ın kuzeyinde bulunan Irak Bölgesel Kürt Yönetimi (IBKY)'nin başkanı Barzani tarafından da kamplaşmaya müsaade edildiği görülmektedir (Aydın, 2019). PKK'nın silah ve mühimmat temini noktasında en önemli ülkelerden biri olan Bulgaristan aynı zamanda örgütün uyuşturucu rotasının merkezi konumunda yer almıştır (Köksal, 2021). Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde bulunan terör kamplarında PKK'lı teröristler Yunan subayları tarafından gayrinizami harp yöntemleri başta olmak üzere planlama, muhabere ve patlayıcı madde eğitimleri almıştır. Bunun yanı sıra Yunanistan'da serbest bir şekilde propaganda faaliyetleri yürüttükleri görülmektedir. Yunanistan'da faaliyet yürüten terör kampları arasında Euboa, Hama ve Lavrion bulunmaktadır (Aslan, 2004). Bunlara ek olarak; Nikolas, Dimitri Elen, Xanthi, Kinesa ve Dileysi'de de terör eğitim kampları yer almaktadır (Karaağaç, 2024). Yunanistan/Egina Adası'nda bulunan terör kampında ASALA/PMLA (Halk Hareketi) tarafından PKK militanlarına askeri eğitim hizmeti verilmiştir. ASALA'nın Lübnan'da Anjar Kasabası ve Bekaa Vadisi'nde de kampları olduğu bilinmektedir. Anjar Kasabası'ndaki terör kampı "Ermeni İzciler Derneği" olarak adlandırılmaktadır. Kıbrıs Rum Kesimi/ Ayia Napa bölgesinde de terör kampı bulunan ASALA burada Rum ordusu tarafından himaye edilmektedir. Adı geçen bölgelerde ASALA'nın PKK ve Dev-Sol (Devrimci Sol) militanları ile de bağları bulunmaktadır (Jafarlı, 2018). ABD'nin Türkiye'de PKK, Suriye'de PYD/YPG ve İran'da PJAK'a verdiği destek basına yansımış ve bu örgütler Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK) olarak aynı yapıya mensup farklı ülkeleri hedef alan terör grupları olarak karşımıza çıkmıştır. CIA tarafından PJAK'a askeri eğitim verilmiştir. Bu sağlanan destek ABD istihbarat subayı Mark Smith tarafından da doğrulanmaktadır. İstihbarat servislerinin terör örgütlerine desteği bununla sınırlı kalmayıp ABD ve Almanya istihbaratının PAK (Kurdistan Freedom Party)'a silahlı eğitim verdiği görülmüştür. Silah desteği de sağlanan bu terör örgütlerine askeri eğitim hizmeti verenler arasında İsveç, Macaristan, Norveç, Finlandiya,

Hollanda, İngiltere, İtalya vatandaşı askeri uzmanlar bulunmaktadır (Kalaycı (b.), 2024). İstihbarat, devletler için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Güvenlik tehditlerinden korunmak ve tehlikeleri önlemek için; Bosna-Hersek, Hollanda, İspanya ve Türkiye gibi ülkelerde iç ve dış güvenlik konuları ile ilgilenen tek bir istihbarat teşkilatı vardır. Diğer yandan; İngiltere, Polonya, Macaristan ve Almanya gibi devletlerin iç ve dış istihbarat teşkilatları ayrıdır (Leigh, 2007). İstihbaratın, devletler için askerî ihtiyaçları karşılamının yanı sıra diğer tüm alanlarda da kullanılmasına dair bir evrim geçirdiği söylenebilir (Hedley, 2008). Bu evrim, kendi çıkarları için rakip ülkeleri hedef alan terör örgütlerini doğurmak ve beslemek olarak da karşımıza çıkmaktadır.

1972 yılında İbrahim Kaypakkaya tarafından kurulun TİKKO (Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu), TKP-ML (Türkiye Komünist Partisi- Marksist Leninist)'nin yasadışı silahlı kolunu oluşturmaktadır. TİKKO'nun ilk eylemleri Tunceli ve Elâzığ şehirlerinde Mayıs 1973 senesinde meydana gelmiştir ve ASALA ile olan bağı Lübnan/Bekaa'daki terör eğitim kampına dayanmaktadır. TİKKO'nun yönetim kadrosunda bulunan Gabris Altınoğlu ve Orhan Bakır (Ohannes Bakırcıyan) gibi isimlerin yanı sıra militanları arasında pek çok Ermeni'nin de yer aldığı görülmektedir (Baran, 2019, s. 38). Orhan Bakırcıyan ve İbrahim Kaypakkaya gibi militanlarla tanınan TİKKO, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu ideolojisi Atatürkçülüğü faşizm olarak nitelendirmekte ve bu görüşleri Ermeni terör örgütü ASALA'nın tezlerine büyük oranda benzemektedir. Ermeni tezlerini ilk dile getiren sol terör örgütü yine TİKKO'dur (Smyth, 2024).

Filistinli Öğrenciler Birliği başkanlığı yapmış olan Yaser Arafat, El Fetih terör örgütünün kurucusudur. Arafat, Marksist/Komünist ideolojiye ve aynı zamanda Müslüman Kardeşler'e sempati beslemektedir (Talu, 2012). TKP-ML ve TİKKO militanlarının Filistin'de El- Fetih terör örgütünden eğitim hizmeti aldıkları görülmektedir. Devrimci şiddet olarak adlandırdıkları silahlı terör eylemlerini gerçekleştirmek amacıyla gerilla harbi eğitime tabi tutuldukları değerlendirilmektedir. TKP-ML ve TİKKO örgütlerinin öncülü TİİKP (Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi) militanları Filistin'de ve ardından Lübnan'daki Nahr El Bared, Reşadiye ve Golan Tepeleri'nde bulunan FDHKC'nden silahlı eğitim hizmeti almışlardır. Bu terör kamplarındaki eğitimler esnasında İbrahim Kaypakkaya'nın TİİKP'den ayrılmasının ardından TKP-ML örgütüne militan geçişleri olmuştur. Filistin'deki terör kamplarında eğitim alan TKP-ML militanlarının bazılarının isimleri şu şekildedir; Cengiz Çandar, Atıl Ant, Ömer Özerturgut, Ali Mercan, Muzaffer Oruçoğlu, Cihan Alptekin, Deniz Gezmiş (Çelebi, 2016).

4. 1980-1990 Kolektif Terör ve Terörizm

12 Eylül 1980 darbesi sonrası PKK militanlarının pek çoğunun TİKKO'ya katıldığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin terörle mücadelede göstermiş olduğu ciddi yaklaşımın bir sonucu olan bu terör militanlarının yakınlaşması, TİKKO üyelerinin Suriye ve Lübnan'da bulunan terör eğitim kamplarına katılmaları ile devam etmiştir. PKK ve TİKKO militanlarının tutuklu bulundukları hapisanelerde veya yargılamalar esnasında ortak terör hedefleri Türkiye'ye karşı yakınlaşmalarının olası olduğu değerlendirilmektedir (Criss, 1995).

ASALA ve PKK, 1980 yılında Türk Hava Yolları'nın Roma ofisine ve aynı yıl içerisinde Strazburg Konsoloslugu'na saldırılar gerçekleştirmişlerdir (Baran, 2019, s. 37). "ASALA Interview" adlı kitapçıkta PKK ve ASALA'nın "Kürt- Ermeni Federal Devleti" kurma hedefi ve Türkiye'ye karşı kolektif silahlı terör eylemleri gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. ASALA tarafından 1980'de yayınlanan "Hay Baykar- Ermeni Mücadelesi" adlı dergide Ermeni toplulukları yanında Kürt, Arap ve Türk'ler adına da ortak "halk mücadelesi" ifadeleri dikkat çekmektedir. PKK ve ASALA, Ermeni- Kürt "ırk birliği" tezinde hemfikirdir (Smyth, 2024). Tüm halklar için mücadele söylevi ile ortaya çıkan ASALA ve PKK'nın Karabağ'da Azerbaycan vatandaşı Türkleri katletmekten geri durmadığı anlaşılmaktadır. Söz konusu Türk katliamlarının TBMM tutanaklarında da yer aldığı görülmektedir (Karabulut, 2021). Ankara Esenboğa Havaalanı'nda 7 Ağustos 1982 yılında gerçekleştirilen terör saldırısı ASALA'nın Türkiye'deki ilk eylemidir. 9 sivil vatandaşın yaşamına son veren ve 72 yaralanmaya sebep olan bu saldırı sonucunda militanlardan Levon Ekmekçiyan sağ yakalanmıştır. Ekmekçiyan'ın ifadelerine göre söz konusu havaalanı saldırısında ASALA ve PKK'nın kolektif hareket ettiği anlaşılmaktadır (Smyth, 2024). ASALA'nın bu terör eylemini gerçekleştirmeden önce Filistinli terör grupları ile planlama ve eylem birlikteliği yaptığı da değerlendirilmektedir (Çitlioğlu, 2000).

10 Ağustos 1982 tarihli The Daily Telegraph adlı gazetenin ASALA tarafından Ankara Esenboğa Havalimanı'nda gerçekleştirilen terör saldırısına dair yorumu dikkat çekicidir. Bu terör saldırısını gerçekleştiren ASALA'nın FKÖ tarafından korunduğu, finansal destek sağlandığı ve eğitildiği aktarılmaktadır. FKÖ daha öncesinde de Japon Kızıl Tugaylar, Baader Meinhof Çetesi ve IRA'yı aynı şekilde desteklemiştir. Sovyet Rusya istihbaratı tarafından FKÖ'nün beslendiği işaret edilmektedir (Öz, 2011). Mustafa Suphi tarafından 1920 senesinde kurulan TKP (Türkiye Komünist Partisi) ile ASALA terör örgütünün kolektif propaganda çalışmaları da dikkat çekmektedir. 27 Kasım 1981'de Avrupa'da gerçekleştirilen "Kürt Öğrenci Derneği Londra Şubesi" ve "Ermeni Öğrenciler Birliği" konferanslarında yayınlanan bildirilerde ASALA'nın siyasi tezleri yer almaktadır. Bu tezleri destekleyen oluşumlar arasında TKP'nin Londra şubesi CDDRT

(Türkiye Demokratik Haklar Savunma Komitesi)'nin varlığı kayda değerdir. ASALA ile TKP arasında kurulan bu bağ, kolektif terör propagandası ile devam etmiştir (Baran, 2019).

1982 yılında İsrail tarafından Lübnan'a yapılan müdahale sonucunda Ermeni teröristler bölgeyi boşaltmak ve baskılardan kaçınmak adına İran/Tahran'a geçmişlerdir. Bu teröristlerin sayısı yaklaşık olarak 200.000 ile 250.000 arasında tahmin edilmektedir. Londra merkezli Middle East dergisinin bu yaşanan gelişmeye dair yorumu oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlamda ASALA'nın Suriye politikaları için Bekaa vadisinde ve İran politikaları için Irak'ta faaliyet yürüttüğü değerlendirilmektedir. İran'ın buna dayanarak Ermeni teröristleri kabul ettiğini düşünülmektedir (Bal & Çufalı, 2006). New York Times gazetesinin Lübnan'ın Sayda şehrinde ASALA teröristlerinin sözde basın açıklamasına katıldığı sırada gözlemleri ve tedhiş grubunun ifadeleri oldukça önemli gözükmemektedir. Filistinli ve Ermeni teröristler tarafından Beyrut'tan alınıp Sayda'ya getirilen gazeteciler burada 2'si kadın olmak üzere 14 teröristle görüşme gerçekleştirmiştir. ASALA'nın sözcüsü, gazetecilere; Filistinli terör grupları ve Kürt ayrılıkçı hareketinden çıkma PKK ile Türkiye'ye karşı kolektif hareket ettiklerini ve Türk hükümetini yıkmayı hedeflediklerini dile getirmiştir. Gazetecilerin gözlemlerine göre teröristler, Sovyet Rusya propagandası yapmakta bununla birlikte Sovyet Rusya'nın Afganistan işgalini haklı bulmakta ve son olarak Sovyet Rusya yapımı silahlar kullanmaktadır. Avrupa'da Türk diplomatlara yönelik suikastları üstlenen bu tedhiş grubu, Türkiye'yi hedef almaya devam edeceklerini ifade etmiştir (Yer, 2021, s. 184). ASALA'nın başlıca propaganda ve yayın organı olan Hayastan ve Hay-Baykar, Kaytzer gibi dergiler Londra'da yayım faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bunun yanı sıra Beyrut'ta 1981 tarihinde ilk radyo yayınlarını yaptıkları görülmektedir (Savranlı, 2009). Taşnak, EYP (El Yapımı Patlayıcı) uzmanları tarafından PKK militanlarına 1985-1986 yıllarında PKK'nın terör eğitim kamplarında hizmet verildiği görülmektedir (Smyth, 2024). ASALA ve PKK terör örgütlerinin 1987 yılında kolektif eylem planlarında mutabakata vardıkları görülmektedir. Bu mutabakatta, Ermeni militanların PKK'dan kişi başı yıllık 5.000 Amerikan doları karşılığında eğitim hizmeti alacakları ve risk düzeyi az olan eylemlere PKK adına katılım gösterecekleri kararları çıkmıştır. 18 Nisan 1990 yılına gelindiğinde ASALA ve PKK'nın yönetim kadrosunun birleştiği görülmektedir. Türkiye'yi hedef alacak kolektif terör eylemlerinde istihbarat hizmetinin Ermeniler tarafından sağlanması, eğitim kamplarının finansmanının ¾'ünün Ermeniler tarafından karşılanması, büyükşehirlerde gerçekleştirilecek terör eylemlerinde kolektif hareket edilmesi kararlarının alındığı anlaşılmaktadır. ASALA militanlarının Lübnan/ Bekaa ve Irak/ Zeli terör

eğitim kamplarında PKK tarafından eğitim hizmeti aldıkları da görülmektedir (Baran, 2019). ASALA ve PKK'nın Afganistan kaynaklı uyuşturucu ticaretinde de iş birliği içerisinde bulundukları ve faaliyetlerini bu şekilde finanse ettikleri bilinmektedir (Karabulut, 2021, s. 51-52). ASALA ve PKK'nın uyuşturucu ticaretinin yönetilmesinde 1981 yılında Suriye'de bu kolektifi sağlayan Behçet Cantürk ismi öne çıkmaktadır. Behçet Cantürk'ün, Osman Öcalan tarafından "vatansever iş adamı" olarak tanımlanması da terör örgütlerinin finansmanının uyuşturucudan sağlanmasına dair yaklaşımları hususunda fikir vermektedir (Smyth, 2024). ASALA ve PKK'nın İstanbul, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da eroin laboratuvarlarının bulunması, uyuşturucu ticaretinde sadece taşımacı rolünü üstlenmedikleri aynı zamanda üretim de yaptıklarını göstermektedir (Kalkan Okur, 2024; Karabulut, 2021).

5. 1990 Kolektif Terör ve Terörizm

1 Haziran 1998'de Abdullah Öcalan'ın yönettiği "Devrimci Birleşik Güçler Platformu" Avrupa merkezli gerçekleştirilmiştir. Etnik ayrılıkçı terör örgütü PKK'nın yanı sıra DEV-SOL, TKP (Kıvılcım), DHP, TDP, TKP-ML, MLKP, TKP (ML) gibi pek çok sol ideoloji motifli terör örgütü bu konferansa katılmıştır. Karadeniz bölgesindeki faaliyetlerin arttırılması için ise TKP-ML/TİKKO ve TDP ile PKK'nın ittifak yaptığı görülmektedir (İşeri, 2008).

Yunanistan Komünist Partisi (Marksist-Leninist) ve Yunanistan Komünist Partisi Yeniden İnşa Örgütü'nün Yunanistan/Lavrion'da bulunan terör kampı başta olmak üzere diğer terör kamplarında TKP-ML ve TİKKO militanları ideolojik ve teorik eğitim hizmeti almışlardır. Yunanistan'da yer alan bu terör kampları aynı zamanda terör örgütlerine finans desteğinde de bulunmaktadır (Çelebi, 2016, s. 116). Yunanistan/Lavrion'daki terör kampı PKK, TKP-ML, Partizan, Devrimci Halkın Birliği, TKEP, MLSPB, Acilciler, Halkın Kurtuluşu, Dev-Sol, Dev-Yol gibi Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerini barındırmaktadır. Lavrion kampında bulunan militanlar görüş ayrılıkları sebebiyle birbirleri ile açlık grevlerine varan sürtüşmeler yaşamıştır (Çelebi, 2016).

Terör örgütlerine sağlanan gayrinizami harp eğitimleri Almanya'nın iç istihbarat teşkilatı BfV'nin (Anayasayı Koruma Dairesi/ Bundesamt für Verfassungsschutz) 1997 yılında hazırlamış olduğu rapora da yansımıştır. Buna göre; PKK'nın Almanya'daki Kürt diasporasında bulunan gençleri, gayrinizami harp eğitimi için Lübnan'daki Bekaa Vadisi'ndeki FKÖ'nün kamplarına gönderdiği aktarılmaktadır (Argun, 2003, s. 124). Bununla birlikte Almanya, PKK'ya silah, malzeme, moral ve politik destek sağlama konusunda Avrupa'da önde gelen ülkelerdendir (Kalaycı, 2019).

Komünist ideoloji ve etnik ayrılıkçı motifleri ile kolektif hedeflere sahip olan PKK ve ASALA'nın terör eğitim kamplarının aynı ülkelerde olması ve aynı devletler tarafından himaye edilmesi de dikkat çekicidir. Söz konusu terör kampları Fransa, Suriye, Yunanistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Lübnan başta olmakla beraber himaye veren ülkeler ise İran, Yunanistan, Suriye, İsveç, Almanya, Sovyet Rusya ve ardılı Rusya olarak karşımıza çıkmaktadır (Demir, 2020).

ASALA terör örgütünün Sovyet Rusya istihbaratının yanında Doğu Almanya Devlet Güvenlik Teşkilatı/ MfS ve Fransa Dış Güvenlik Genel Müdürlüğü (Direction Generale de la Securite Exterieur) DGSE tarafından desteklediğini söylemek mümkündür (Öz, 2011). Filistin'de yer alan terör kampları pek çok örgütün eğitim merkezi haline gelmiştir. ASALA ve PKK'nın da birlikte hareket etmeye başlamaları bu kamplarda oluşan toplanmanın bir ürünüdür. İlk kolektif propaganda eylemi olarak Lübnan/Sidon'da 1979 yılında Türkiye aleyhine yapılan gösteriler kabul edilebilir. Burada Ermeni ve Kürtlerin ortak düşmanı "faşist Türkiye" propagandası dikkat çekmektedir (Baran, 2019).

Lübnan tarafından Bekaa Vadisi'nde pek çok sol ideoloji motifli terör örgütüne alan sağlanmakla birlikte dini motifli terör örgütü Hizbullah'ın da bunlar arasında yer aldığı görülmektedir. Hizbullah, Lübnan'da bulunan aynı adı taşıyan siyasi parti ile farklı hedefleri taşımaktadır. Türkiye'yi hedef alan terör örgütü Hizbullah, İslamcı- Kürtçü bir devlet kurma fikrine sahiptir. ASALA, PKK gibi Hizbullah da Lübnan'daki Bekaa Vadisi'nde bulunan terör eğitim kamplarından hizmet almıştır (Karabulut, 2021).

Türkiye Hizbullah'ının El- Kaide'nin İstanbul yapılanması ile beraber hareket ettiği iddiası vardır. Bu kolektif eylem iddiası ile beraber 24 Ocak 2001'de gerçekleştirilen suikast sonucu Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü görevini yapmakta olan Ali Gaffar Okkan şehit olmuştur (Avcı, 2011). Türkiye Hizbullahı içerisinde bulunan İlim ve Menzil gruplarının görüş ayrılıkları sonucunda aralarında infazlara varan çatışmalar yaşanmıştır (Balcı, 2022). PKK ile silahlı mücadele görüşünü benimseyen İlim grubu ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile mücadelenin esas alınması gerektiğini düşünen Menzil grupları Hizbullah yapılanmasındaki terörizmi ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ)'nün faaliyetleri arasındaki benzerliği gözler önüne sermektedir.

6. PKK-FETÖ Kolektif İş Birliği (2000'li Yıllar)

Türkiye'de yaşanan 1960 darbesinden sonraki süreçte Türk siyasi hayatı önemli süreçlerinden birine girmiştir. Bu hususta toplumsal algıyı yönetebilmek adına ABD destekli düşünce kuruluşları etkin rol oynamışlardır. Bunlardan birisi de Komünizmle Mücadele Dernekleri

adı altında faaliyet yürüten oluşumdur. Bu yapının Türkiye’de taban bulmasını kolaylaştıran etkenlerden biri de Said Nursi ile başlayan ve Nurculuk olarak faaliyet yürüten yapıdır. Bu yapı; komünizme, Kemalist Türk gençlerinin sempati beslediğini iddia ederek yetiştirilecek dindar nesiller ile komünizmle mücadele edileceği tezini ileri sürmüştür (Taşkın, 2016, s. 98). FETÖ, bu yıllarda diğer konuların yanında komünizme karşı mücadele tezinde de Said Nursi’den etkilenerek kuramsal çerçevesini oluşturmuştur. Said Nursi’ye ait olan “Biz Müslümanların en büyük düşmanı komünizmdir, komünizmin de en büyük düşmanı Amerika’dır. Dinimizi korumak istiyorsak Amerika ile dost olacağız.” bu ifade terör örgütü ile ABD ilişkisinin temeline ışık tutmaktadır (Baybars, 2024). Nitekim 1962-1963 tarihleri arasında Erzurum Komünizmle Mücadele Derneği’nin kurucu kadrosunda Fethullah Gülen de yer almaktadır (Vatan, 2024). Bunun yanı sıra PKK’nın kurucusu Abdullah Öcalan’ın Ankara’da bulunan Tapu Kadastro Okulu’ndan mezun olduğu 1969 yılında adı geçen derneğin toplantılarına katılım sağladığı dikkatlerden kaçmamaktadır (Akşam, 2024). Ek olarak Öcalan’ın 1999 yılında görülen İmralı Duruşmaları sırasında hâkime verdiği ifadede “Kimse bilmez, ben ilk olarak komünizmle mücadele derneklerinin seminerlerine gidiyordum.” bilgisi yer almaktadır (Baybars, 2024). PKK ile FETÖ’nün kolektif terör fikrinin temellerini bu dernekle birlikte ABD oluşturmuştur.

Yine motivasyonları çok farklı gözüken ancak amaç itibariyle benzerlikler taşıyan PKK ile FETÖ’nün kolektif iş birliğini açık kaynaklardan tespit etmek mümkündür. 2015 yılında gerçekleştirilen yaklaşık bir ay süren Hendek Olayları (Karaağaç, Asimetrik Sav..., 2024) sırasında 574 terörist etkisiz hale getirilmiştir. Bu teröristler arasında Kandil’den gönderilen sözde ilçe sorumlusu Mustafa D. (43 yaş, Mamo kod ad) adlı şahısın da bulunduğu, cesedinin fotoğrafları ile kanıtlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra yaşadığı ve etkisiz hale getirilenler arasında tek sağ kurtulan olduğu anlaşılan teröristi, dönemin Şırnak Çakırsöğüt Jandarma 1. Komando Tugay Komutanı Tuğgeneral Ali Osman Gürcan’ın kurtardığı tespit edilmiştir. PKK yönetimi için oldukça önemli olduğu anlaşılan Mustafa D.’nin FETÖ’cü terörist tarafından kurtarılması ve akabinde salıverilmesi iki örgütün birlikte hareket ettiğine örnek oluşturmaktadır (Milliyet, 2024).

Devletin en önemli kurumlarından biri olan TSK’nın önemli kademelerine militanlarını yerleştiren FETÖ’nün 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişiminin bir parçası olarak PKK ile kolektif hareket etmeye çalıştığı görülmüştür. Hudut birliklerindeki güvenliği bilinçli olarak zayıflatan FETÖ’cü teröristler buralardan PKK’nın sızmasını kolaylaştırarak Türkiye genelinde kaos yaratmayı hedeflemişlerdir. Bu FETÖ’cü teröristler arasında dönemin 5. Zırhlı Tugay Komutanı Tuğgeneral Murat Soysal da bulunmaktadır. Ek olarak PKK ile FETÖ’nün kullandığı

mühimmatların seri numaraları arasındaki benzerlik de benzer kaynaklardan beslendiklerini kanıtlamaktadır. Ayrıca FETÖ, Türkiye'ye yönelik terör eylemlerini gerçekleştirmek adına IŞİD ile de planlama faaliyeti yürütmüştür (Yeni Şafak, 2024). Ek olarak IŞİD'in Moldova'daki suç örgütleri ile de kimyasal silah temin etme konusunda iş birliği yaptığı görülmektedir. Nitekim, IŞİD bu kimyasal silahları Irak'da kullanmıştır. IŞİD, KBRN (Kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer) tehditler yaratabilecek bir yapıdadır (Andrew, 2022, s. 812). IŞİD, tarihi eser kaçakçılığı konusunda da suç örgütleri ile kolektif hareket etmektedir. Silah ve mühimmat karşılığında İtalya merkezli Ndrangetha ve Camorra adlı suç örgütleri ile tarihi eserleri takas etmiştir. İtalyan suç örgütlerinin IŞİD'e verdikleri silah ve mühimmatı Rus suç örgütlerinden temin ettikleri anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu suç ve terör örgütleri uyuşturucu ticaretinde de birlikte hareket etmektedir (Hürriyet, 2024).

Yunanistan, Türkiye'yi hedef alan terör örgütleri mensubu şahıslara sığınma sağlayan başlıca ülkeler arasında yer almaktadır. PKK ve FETÖ mensubu şahıslar Yunanistan'a yasadışı yollarla geçmeye çalışmaktadırlar (Son Dakika, 2024). Yunanistan'ın son dönemde FETÖ mensuplarına tanıdığı bu ayrıcalıklı sığınma hizmetinin, teröristlerin beraberinde getirdiği kıymetli bilgi oranında olduğu değerlendirilmektedir. Ek olarak benzer tutumu İsveç, Finlandiya, Almanya ve ABD başta olmak üzere pek çok Batı ülkesinin takındığını ifade etmek oldukça yerindedir (A Haber, 2004).

Türkiye'de faaliyet yürüten Alman vakıfları ve FETÖ hakkında önemli araştırmalar yapan tarihçi ve yazar Doç. Dr. Necip Hablemitoğlu'nun şehit olduğu suikast ile ilgili Alman GSG-9 (Grenzschutzgruppe 9) adlı özel harp timi üzerinde şaibeler bulunmaktadır. GSG-9, BND (Bundesnachrichtendienst/ Alman istihbaratı) dışı bir yapıdır ve terörle mücadele esasına dayalı olarak 1972 yılında Münih Olimpiyatları'nda meydana gelen terör eylemi sonrası kurulmuştur. Bu terör eylemi sonrası Almanya'nın istihbarat yaklaşımı değişmiş ve dış operasyonlara ağırlık verilmeye başlanmıştır (Kalaycı (a.), 2024). Hablemitoğlu suikastından 3 gün önce Tarabya'da bulunan Alman Büyükelçilik Misafirhanesi'nde 9 kişilik GSG-9 personelinin bulunması Alman istihbaratının vakıflar aracılığıyla yürüttüğü terör örgütleri ile olan ilişkisini örtmeye çalıştığına dair şüpheleri artırmaktadır (OdaTv, 2024).

7. Kolektif Terör İş Birliğinde PKK ve Diğerleri

Dini motifli terör örgütleri ile PKK arasındaki kolektif eylem planı FETÖ ve Hizbullah ile sınırlı değildir. Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency-CIA) tarafından 25 Ağustos 1985 tarihli raporda; PKK'nın Barzani'nin müttefikleri olan İran Kürt İslam Partisi (Hizbi-

İslami) tarafından askeri eğitim hizmeti aldığı görülmektedir. Barzani tarafından da benzer hizmetlerin PKK'ya sağlandığı ve kontrol ettiği bölgelerde terör örgütünün faaliyetlerine izin verdiği bilinmektedir. Humeyni tarafından desteklenen Hizbi-İslami ve PKK arasındaki iş birliğinin çıkar amaçlı olduğu ve ideolojilerinin farklılıklarından dolayı uzun soluklu olamayacağı değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra Libya lideri Kaddafi tarafından da PKK'ya karşı olumlu tutum gösterilmekte ve bu durumun Ankara'nın dikkatinden kaçmadığı ifade edilmektedir. Ek olarak aynı raporda PKK'nın kendisine rol model olarak aldığı örgüt olarak FKÖ ve Ermeni terör örgütleri gösterilmektedir (Central Intelligence Agency, 1985). PKK'nın bir başka kolektif iş birliği yaptığı dini motifli örgüt İBDA- C (İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi)'dir. Bu örgütün DHKP-C ve PKK'nın gerçekleştirdiği ancak üstlenmek istemediği veya üstlenmediği terör eylemlerini kendi üzerine aldığı görülmektedir. Aynı zamanda İBDA-C, PKK başta olmak üzere amaçları ortaklaşan tüm terör örgütleri ile iş birliğine girmiştir (Işık, 2013, s. 70). Burada İBDA-C terör örgütünün kendi adını duyurmak kaygısının ağır bastığı söylenebilir. Buna ek olarak ideolojik motifleri birbirinden oldukça farklı görünen diğer örgütlerin terör eylemlerini üstlenebilmesi de amaçları hususunda benzerlik olduğunu göstermektedir.

DEV SOL'un ardılı FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) içerisinde gelen Dursun Karadağ'ın kurmuş olduğu DHKP-C (Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi) Suriye/Şam'da 1994 senesinde faaliyetlerine başlamıştır. DHKP-C'nin silahlı eğitim hizmeti ASALA tarafından karşılanmıştır. İki terör örgütü arasında kolektif siyasi hedef olarak Türkiye yer almaktadır ve finansman temin etme hususunda uyuşturucu ticareti ana etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Baran, 2019, s. 38-39). DHKP-C ile TKP/ML kolektif eylem planları iki örgütün de Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkıp devrimci halk iktidarı oluşturma hedeflerinde birleşmektedir.

ASALA terör örgütünde sol ideolojik görüş hâkimken, JCAG (Ermeni Adalet Komandoları) sağ ideolojik görüş ve Sovyet Rusya bağımlısı olmayan bir Ermenistan hedefi taşımaktadır. JCAG ve ASALA terör örgütleri kolektif politik hedef olarak örtüşmektedir. İdeolojik farklılıklarına rağmen her iki örgütün politik hedefi de Türkiye'dir (Kantarıcı, Kasım, Kaya ve Laçiner, 2002). İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütleri Merkezi'nin verilerine göre PKK, 2002-2006 yılları arasında da uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerine devam etmiştir. Bunun yanı sıra aynı dönemde DHKP-C, TKP-ML ve ASALA terör örgütlerinin de uyuşturucu kaynaklı finans sağladıkları görülmektedir (TBMM, 2008, s. 16). Afganistan ve Pakistan kaynaklı uyuşturucu PKK tarafından Suriye, Lübnan'dan taşınması ile birlikte ASALA'nın faaliyet yürüttüğü Beyrut, Lazkiye, Korsika, Marsilya ve Barcelona hattından Avrupa'ya ulaştırılmaktadır. Taşınan uyuşturucu burada ASALA

militanlarına bağlı şahıslarca sokaklarda satılmaktadır (Demir, 2020, s. 39). Uyuşturucu ve yasadışı tütün mamulleri kaçakçılığı ve satışından finans kaynağı oluşturan örgütler arasında PKK, Gerçek İrlanda Cumhuriyet Ordusu (RIRA), Hamas ve Hizbullah terör örgütleri bulunmaktadır. Bunların yer yer iş birliği yaptığı ifade edilebilir (Rollins and Wyler, 2024). Adı geçen terör örgütlerinden Hamas, 1982 yılında ABD vakıflarının finans desteği ve İsrail'in izni ile Filistin hareketini Filistinlilere bırakmamak için kurulmuştur (Çevik, 2010). 18 Nisan 2010 tarihinde Milliyet Gazetesi'nin haberine göre Samsun/Ladik'te PKK ve TİKKO militanları tarafından 2 polisin şehit edildiği haberi yer almaktadır. Saldırının kolektif bir şekilde gerçekleştirildiği PKK tarafından açıklanmıştır (Çelebi, 2016, s. 154). Sözde barış süreci (2014-2015) olarak adlandırılan dönemde PKK'nın Türkiye dışına çekilmesi kararı ile birlikte karara muhalif militanların TKP-ML ile kolektif hareket ettikleri görülmektedir (Çelebi, 2016, s. 137). Bu kolektifliğin örnekleri daha eski tarihlerde de görülmektedir. PKK ile kolektif hareket etme kararı alan TKP-ML, 22 Ekim 1993 tarihinde Diyarbakır/Lice'deki terör eylemleri sonucunda güvenlik güçlerinin müdahalesini protesto etmek amacıyla Avrupa'da gösteriler düzenlemiştir (Çelebi, 2016).

ABD, Orta Doğu'da sürdürdüğü vekâlet savaşı (Proxy) stratejisine uygun olarak IŞİD terör örgütüne karşı PKK/PYD/YPG terör örgütünü desteklemiştir. Pek çok operasyonda bölgedeki kara gücünü PKK/YPG oluştururken hava gücü desteği ABD tarafından sağlanmıştır. John Kirby, dönemin ABD Dışişleri Bakanı, basına verdiği demeçlerde PKK/YPG'yi terörist örgüt olarak görmediklerini ifade etmiş ve bu resmî açıklamaların ardından ABD vatandaşlarından bu sözde "Özgürlük Savaşçıları"na katılımı artmıştır. IŞİD'le mücadele kapsamında ABD'nin PKK/YPG terör örgütüne 2021 yılında 125 milyon dolar ve 2022 yılında 155 milyon dolar aktarıldığı resmi kanallarınca kabul edilmektedir. Aynı kapsamda 2023 yılı için yaklaşık 184 milyon dolar bütçe ayrıldığı da görülmektedir (Güzel, 2022). Buna ek olarak Ortadoğu'da ABD'nin PKK ve PJAK'a desteği Mart 2003'te gerçekleştirdiği Irak işgali ile günümüzdeki konumuna evrilmiştir. Sağlanan yapılanma, finans, lojistik ve ikmal, insan kaynağı ve eğitim destekleri ile PKK/PYD/YPG terör faaliyetlerine devam edebilmiştir (Yılmaz, 2012).

ABD ve AB ülkeleri IŞİD'e karşı YPG'ye olan desteklerini propaganda, finans ve askeri alanlarda sürdürmüşlerdir. Bunun yanı sıra ABD, 'savaş vakıfları' olarak adlandırılacak Yurtdışında İnsancıl Savunma (Humanitarian Defense Abroad-HDA) ve Enternasyonel Kurtuluş Evlatları (Sons of Liberty International- SOLI) adlı oluşumlarla gönüllü terör militanlarını yönlendirmiştir. SOLI adlı oluşum kâr amacı gütmeyen limited şirketi, HDA ise ABD'de Hazine

Bakanlığı'na bağlı kamu vakfı olarak karşımıza çıkmaktadır. Vakıf adı altında faaliyet yürüten bu iki oluşum YPG'ye insan kaynağı sağlamanın yanında kitle fonlanması ve istihbarat alanlarında destek vermektedir. HDA tarafından sağlanan insan kaynağı unsurları istihbarat görevlileri, sağlıkçı ve keskin nişancılar olarak belirlenmiştir. HDA, taktik seviyedeki istihbaratın oluşturulması yanı sıra açık kaynak istihbaratını kullanmayı YPG'ye öğretmiştir. Kontr-istihbarat alanında da Kürt casusların sosyal medya Facebook üzerinden sürdürdükleri haberleşmeyi daha güvenli olan SureSpot ve Telegram gibi platformlarda gerçekleştirmelerini sağlamıştır. Kitle fonlama aracı olarak ise GoFundMe ve Kickstarter gibi websitelerinin kullanımına yönlendirmiştir (Soner, 2017, s. 31-32). Tarihi arka planı oldukça geniş ve başka bir araştırmanın konusu olmak üzere günümüzde yaşanan Rusya'nın Ukrayna işgali sürecinde Ukrayna adına bölgede SOLI "savaş vakfından" gönüllüler bulunmaktadır. SOLI vakfı ayrıca Irak, Filipinler, Myanmar ve Afrika'da güvenlik, eğitim ve lojistik faaliyetlerini sürdürmektedir (Sons of Liberty International, 2024).

Bölücü terör örgütü PKK'nın, Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerini birleştirerek 12 Mart 2016'da kurmuş olduğu ve kuruluş bildirgesi PKK elebaşı olan Duran Kalkan tarafından okunan Halkların Birleşik Devrim Hareketi (HDBH) içerisinde; Türkiye Komünist Emek Partisi/ Leninist (TEKP-L), Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TİKB), Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği (MLSPB), Devrimci Komünarlar Partisi (DKP), Devrimci Karargâh, Maoist Komünist Partisi (MKP) ve Marksist Leninist Komünist Parti (MLKP) yer almaktadır. HDBH yapılanması sözde IŞİD ile mücadele kapsamında Suriye'de ABD desteği ile faaliyetlerini sürdürmektedir (Bural, 2024).

24 Nisan 2019 tarihinde kurulduğunu belirten Ermeni terör örgütü Nubar Ozanyan Tugayı'nın iş birlikleri oldukça dikkat çekicidir. Suriye'nin kuzeyinde TSK'ya ve ÖSO'na karşı PKK'nın Suriye kolu YPG çatısı altında faaliyet yürüten örgüt, sözde IŞİD'e karşı mücadele için faaliyete geçtiğini öne sürmekte, asılsız Ermeni soykırımını iddiaları ile Türkiye'yi hedef almaktadır. Örgüt, adını 2017 senesinde Rakka'da etkisiz hale getirilen Türkiye Komünist Partisi/ Marksist-Leninist militanı Nubar Ozanyan'dan almaktadır (ANF News, 2024). PKK/YPG başta olmak Türkiye'yi hedef alan aşırı sol motivasyonlu terör örgütleri ile sıkı temasları bulunan örgüt, ideolojik ve söylev konusunda da bunlarla benzeşmektedir (Suriye Gündemi, 2024). Nubar Ozanyan terör örgütünün ikinci Karabağ savaşında Ermenistan saflarında Azerbaycan ordusuna karşı PKK/YPG'li teröristlerle birlikte çatışmalara girdiği bilinmektedir. YPG'nin ABD tarafından açıktan desteklenmesi göz önüne alındığında Nubar Ozanyan Taburu adlı terör örgütünün ABD

desteği aldığını söylemek mümkündür. Türkiye ve Özgür Suriye Ordusu'na karşı faaliyet yürüten bu örgütün finans kaynaklarının bir kısmı Fransa tarafından karşılanmaktadır (Kalaycı (a.), 2024). Suriye'de PKK/YPG'nin hedefi olan devletleşme süreci (Kalkan Okur, 2025). eğer tamamlanırsa bir sonraki hamlenin Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa'da halk oylamasına gidip ilhak yoluyla ele geçirme planı olduğu değerlendirilmektedir (Önder (a.), 2023). Dini motifli başka bir terör örgütü olan Hay'at Tahrir al-Şam/ Şam Kurtuluş Hareketi (HTŞ), Suriye'de ABD desteği ile faaliyetlerine devam etmekte olan bir yapıdır. HTŞ bölgede yürüttüğü terör faaliyetlerinde Türkiye'yi hedef almakta ve bu bağlamda diğer terör örgütleri ile kolektif hareket etmektedir. PKK/PYD/YPG'ye silah ve mühimmat sağlayan HTŞ (TRT Haber, 2024) aynı zamanda ABD'nin yönlendirmesi ile Suriye'de elde bulundurduğu bölgelerin kontrolünü PKK/YPG ile sağlama konusunda iş birliğine zemin hazırlamaktadır (Aydınlık, 2024). İnsan kaçakçılığı terör örgütlerinin uyuşturucudan sonra gelen önemli gelir kaynaklarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İtalya, Macaristan, Arnavutluk, Romanya, Bulgaristan, Afganistan, Suriye, Irak ve İran'da faaliyet yürüten suç örgütleri ile PKK iş birliği yaparak insan kaçakçılığından gelir elde etmektedir (Gücenmez, 2014). İstihbarat teşkilatlarının örtülü operasyonları çeşitli yöntemlerle gerçekleştirebilmektedir. Bunlardan birisi de “derin örtü” olarak adlandırılan yöntemdir. FETÖ benzeri bir kült yapı olan Adnan Oktar ve grubu da MOSSAD tarafından Türkiye'de araç haline getirilmiştir (Önder (b.), 2023).

Sonuç

Türkiye'yi hedef alan terör örgütlerinin ve hasım veya hasım olması muhtemel devletlerin yarattığı kolektif terörün kökleri sömürgecilik faaliyetlerinde atılmış gözükmektedir. Buna karşın çalışma dönem aralığı olarak 1960'lı yıllardan günümüze kadar olan zaman aralığını kapsamaktadır. Sömürgecilik faaliyetlerinin bir uzantısı olarak küresel ve bölgesel devletler tarafından yaratılan ve/veya beslenen terör örgütleri gayrinizami harp aparatı olarak hedef ülke olan Türkiye'yi yıpratma gayesi taşımaktadır. Kolektif terörün en önemli bileşeninin hedef olduğu söylenebilir. Nitekim bu hedef uğruna farklı motivasyonlara sahip pek çok terör örgütünün birlikte hareket ettiği gözükmektedir. Aynı zamanda diplomasi ve uluslararası ilişkilerde birbirinden uzak tutum sergileyen pek çok devletin aynı terör örgütünü/örgütlerini desteklediği ve araç olarak kullandığı tespit edilmiştir. Hedef, bu terör örgütlerine destek veren devletler tarafından belirlenip, terör örgütüne bu amaç ödev olarak öğretilmektedir.

Bu çalışmada tespit edilen kolektif terör örnekleri kısaca şu şekilde ifade edilebilir; PKK kurucusu Abdullah Öcalan'ın terör örgütünü kurmadan önce gerçekleştirdiği ADYD, TİP, Dev-

Genç, THKP-C, DKO ve Komünizmle Mücadele Derneği temasları oldukça önemlidir. Öcalan'ın Bekaa Vadisi'nde PKK'nın örgütlenme sürecini tamamlaması, Suriye'nin kendisine sığınma sağlaması, Kenya'da Yunanistan Büyükelçiliği'nde GKRY pasaportu ile barınabilmesi ve IBKY'de kamplaşmasına alan açılması terör elebaşı üzerinden gerçekleştirilen kolektif terörün sadece küçük bir bölümünü oluşturur. Asıl vurgulanması gereken nokta ise; PKK, ASALA, EOKA, FKÖ, FHKC ve diğerlerine sağlanan Sovyet Rusya, İran, Suriye, Yunanistan, ABD ve diğer devletlerin desteği. PKK, FHKC ve El Fetih terör örgütlerinin RAF, PIRA, Doğrudan Eylem ve Kızıl Tugaylar ile eylem altyapısı oluşturup silah, mühimmat ve eğitim tedariki sağlamaları. LTTE ve PKK'nın Avrupa'da ortak faaliyetleri. FKÖ ve RAF'ın Münih Olimpiyat Katliamı ve FHKC ve FDHKC ile RAF'ın kamp ve diğer terör eylemlerindeki iş birliği.

Mfs ile RAF'ın iş birliği, KGB ve GRU'nun PKK, ASALA, FKÖ, FHKC, El- Saika'yı eğitip donatması. Sovyet Rusya ve ardılı Rusya Federasyonu sınırları içerisinde bulunan Moskova, Odessa, Bakü, Taşkent, Yaroslavl bölgesi Solnechnii ve Kırım/ Akmesit (Simferopol)'teki terör kampları. Yunanistan'da bulunan Euboa, Egina, Hama, Lavrion, Nikolas, Dimitri Elen, Xanthi, Kinesa ve Dileysi terör kampları ve bu kamplarda bulunan örgütler. Bekaa Vadisi'nde kolektif terörün oluşturduğu terör kampları. Bu kamplarda barındırılan ASALA, EOKA, PKK, FKÖ, FHKC, ETA, INLA, ANC, Kara Eylül, El-Fetih, THKO terör örgütlerinin faaliyetleri ve SVR ile PKK bağı. ASALA, EOKA-B, FKÖ eylem birlikteliği. CIA ve PKK/PYD/YPG-PJAK bağı.

ABD ve Alman istihbaratının PAK ile olan bağı. PKK'ya İsveç, Macaristan, Norveç, Finlandiya, Hollanda, İngiltere, İtalya'nın askeri eğitim vermesi. TİKKO ile ASALA ilişkisi. TKP-ML, TİKKO ve TİİKP, El- Fetih ve FDHKC kamplarında eğitim alması. PKK, TİKKO militan geçişi. TKP ve ASALA ortak söylev geliştirmeleri. ASALA ve KGB, Mfs, DGSE bağı. Türkiye Hizbullah'ı ve Bekaa Vadisi'nde eğitim faaliyetleri. Türkiye Hizbullahı ve PKK bağı. PKK ve FETÖ bağı. FETÖ ve IŞİD bağı. FETÖ ve GSG-9 bağı. PKK ve Hizbi-İslami bağı. DHKP-C, TKP-ML, ASALA, PKK ve İBDA-C bağı gibi sayısız bağ bulunmaktadır. Bu bağların bütünü ve çok daha fazlası Türkiye'yi hedef alan kolektif terörü oluşturmaktadır. Kolektif teröre ait bu bağların tespit edilmesi ve araştırmacıların ilgisine sunulması ile birlikte ilerleyen süreçte çok daha geniş ve kapsamlı çalışmalar yapılabilir. Bu çalışma ile birlikte kolektif terör tezinin somut kanıtları ortaya çıkarılmış ve kanıtları ile birlikte sunulmuştur.

Kaynaklar

Abdurrahmanlı, E. (2018). Küreselleşme Olgusuyla Birlikte Büyüyen Terörizm. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5 (18), 586-605.

- Andrew, C. (2022). *Gizli Dünya*. (Çev. M. Fatih Baş). Kronik Kitap.
- Andrew, C. & Mitrokhin, V. (2000). *The Sword and the Shield: The Mitrokhin Archive and the Secret History of the KGB*. Basic Books.
- Argun, B. E. (2003). *Turkey in Germany: The Transnational Sphere of Deuschkei*. Routledge.
- Aslan, E. (2004). *Türkiye'nin Jeopolitik Öneminden Kaynaklanan Yıkıcı ve Bölücü Terör Örgütlerine Karşı Geliştirilebilecek Stratejiler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü.
- Avcı, E. (2011). *Radikal İslamcı Terörizmin Meşru Gösterilmesi: Türkiye Hizbullahı Örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi], Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, İ. (2019). *Terör Örgütlerinin Dış Politika Aracı Olarak Kullanılması: PKK Örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yalova Üniversitesi.
- Bal, İ. & Çufalı, M. (2006). *Dünden Bugüne Türk Ermeni İlişkileri*. Lalezar Kitabevi.
- Balcı, A. O. (2022). 1970-2000 Yılları Arası Türkiye'de Radikal İslami Hareketler. *Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 15 (2), 660-692.
- Baran, R. S. (2019). *ASALA Terör Örgütü ve Analizi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Giresun Üniversitesi.
- Bassam, A. Ş. Mahnaimi, U. (1995). *Ateşle Sınandılar*. Milliyet Yayınları.
- Bural, E. B. (2022). Doç. Dr. Nihat Ali Özcan ile Söyleşi: Kuruluşundan Günümüze PKK Terör Örgütü. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 187-201.
- Central Intelligence Agency. *The Kurdish Insurgency in Turkey*, 25 August 1985, Washington D.C. 1985.
- Criss, N. B. (1995). The Nature of PKK Terrorism in Turkey. *Studies in Conflict and Terrorism*, 18, 17-37.
- Carnes, C. F. (1986). Soviet Intelligence Support to International Terrorism. *American Intelligence Journal*, 7 (3), 18-23.
- Çelebi, A. S. (2016). *Bir Terör Örgütü Olarak Türkiye Komünist Partisi/ Marksist Leninist'in Devrim Stratejisi 1972-2012* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Çelik, M. (2019). Kuruluşundan Bugüne PKK/KCK'nın Uluslararası Konjektürel Değişimlere Uyum Sağlama ve Uluslararasılaşma Çabası. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 21 (21), 2, Aralık, s. 111-133.

- Çevik, İ. (2010). *Diplomasi ve İstihbarat Eliyle Kürt Toplum Mühendisliği- Kürt Sorunu Mu Yoksa Örtülü Operasyon Mu?*. Ayrıntı Basım Yayım.
- Çitlioğlu, E. (2000). *Yedekteki Taşeron: ASALA-PKK*. Ümit Yayıncılık.
- Demir, C. K. (2008). Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK. *Uluslararası İlişkiler*, 5 (19), 57-88.
- Demir, S. (2020). *ASALA Terörü ve Türk Diplomatları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi.
- Director Of Central Intelligence. *National Intelligence Estimate, Outlook for the Palestinians*, 15 Ağustos 1984.
- Er, İ. (2023). Kafkasya Bölgesinde Ermeni ve Kürt Ayrılıkçı Hareketleri Üzerine Türkiye-Sovyet Rusya İstihbarat Vakaları (1924-1955). *Harp Tarihi Dergisi* (8), 143-173. <https://doi.org/10.61348/htde.1329223>
- Gök, A. & Mavruk, Ç. (2023). The New Terrorism and Analysis of the PKK in the Context of Learning Terrorist Organizations. *SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, 33, (1) Haziran, 65-100.
- Gücenmez, B. (2014). *Terörizmin Finansmanı: PKK, ETA ve IRA Terör Örgütlerinin Karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.
- Güneş, A. (2020). *Gayrinizami Harp Balkan Harbi'nde Komita, Çete, Jandarma ve Milisler (1912-1913)*. Kronik Kitap.
- Güzel, S. (2022). *ABD'nin Devlet Dışı Silahlı Aktörlere Yaklaşımı: Suriye İç Savaşı ve PKK/PYD/YPG Örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Milli Savunma Üniversitesi.
- Hedley, J. H. (2008). The Evolution of Intelligence Analysis, Roger Z. George- James B. Bruce (Ed.). *Analyzing Intelligence Origins, Obstacles, and Innovations* içinde (ss. 19-35). Georgetown University Press.
- İşeri, R. (2008). *Türkiye'de Etnik Terör: ASALA ve PKK Örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi]. Atılım Üniversitesi.
- İmset, İ. G. 1992. The PKK: A Report on Separatist Violence in Turkey, 1973-1992. *Turkish Daily News Publications*, 31-37.
- Işık, M. (2013). *Şiddetin Dili Değişmez- DHKP-C ve İBDA-C Terör Örgütlerinin Söylemlerinin Benzerliği Üzerine Bir İnceleme*. Zinde Yayınları.

- Jafarlı, E. (2018). *Birinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze Ermeni Terörizmi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Karaağaç, Y. (2023). *Asimetrik Savaş Kapsamında PKK'nın Yapısal Dönüşümü: Şehir Terörizmi ve Hendek Olayları*. Orient Yayınevi.
- Karabulut, M. (2021). *Türkiye'de Uyuşturucu Kaçakçılığı ve Terör Örgütleri: ASALA-PKK-HİZBULLAH Örnekleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Kalaycı, Ö. (2019). *Türkiye- AB İlişkileri Bağlamında Almanya'nın Kürt ve PKK Politikası*. Çıkrık Yayınları.
- Kalaycı, Ö. (c) (2025). Kolektif Terör ve Terörizm, *Türk Dış Politikası Araştırma Merkezi/ TUDPAM, Rapor No:9*, Eskişehir.
- Kalkan Okur, N. (2024). Van'da İç Güvenlik: Terör ve Kaçakçılık Faaliyetleri. *Güvenlik, Tarih ve Etik: Çok Yönlü Küresel Perspektifler*. (Osman Köse-Naci Akdemir-İlkay Güleriyüz, Ed.). Berikan Yayınevi.
- Kantarcı, Ş., Kasım, K., Kaya, İ. ve Laçiner, S. (2002). *Ermeni Sorunu El Kitabı*. Ankara Üniversitesi Basım Evi.
- Konuş, F. (2020). *ASALA Terör Örgütü Tarafından Şehit Edilen Türk Dış Temsilcilerinin Biyografisi 1973-1985* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Köksal, S. (2021). The Dark Side of Turkey- Bulgaria Route. *İmgelem*, 5 (9), 2021, s. 349-365.
- Kurubaş, E. (2009). Etnik Sorun-Dış Politika İlişkisi Bağlamında Kürt Sorununun Türk Dış Politikasına Etkileri. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 8 (1), 39-59.
- Lesser, I. O. (1999). Countering The New Terrorism: Implications for Strategy. Ian O. Lesser, Bruce Hoffman, John Arquilla, David Ronfeldt, Michele Zanini, *The New Terrorism, United States Air Force*, RAND Project Air Force, Washington.
- Leigh, I. (2007). The accountability of security and intelligence agencies. Lock K. Johnson (Ed.). *Handbook of Intelligence Studies* içinde (ss. 67-82). Routledge.
- Maden, T. E. (2012). Kriz Dönemlerinde Su Politikaları: Türkiye- Suriye. *Ortadoğu Analiz*, 4 (44), 87-94.
- Mango, A. (2005). *Turkey and the War on Terror: For Forty Years We Fought Alone*. Oxon, Routledge.
- Öz, B. (2011). *Tarih Araştırmalarına Kaynak Olarak Hürriyet Gazetesi'nde ASALA Sorunu (1973-1985)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

- Savcı, S. (1985). *Ermeni Terörü ve Türk Kamuoyu* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Savranlı, A. H. (2009). *Ermeni Terör Örgütleri ve Faaliyetleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Seren, M. (2007). *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri ve Terör* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Başkent Üniversitesi.
- Soner, B. A., Aslan, Ö. ve Kıyıcı, H. (2017). *PKK'nın Bölgesel Terör Ağı Yapılanması*. Polis Akademisi Yayınları.
- Talu, B. S. (2012). *Filistin Sorunu ve El- Fetih'in Dönüşümü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Tarık, S. (1984). *Armenian Terrorism and the Narcotic Traffic. International Terrorism and the Drug Connection* Ankara University Press.
- Taşkın, Y. (2016). Fethullah Gülen Portresi. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 3 (1), 90-115.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2008). *Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınma Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. TBMM, Kasım, Ankara.
- The United States Army. *Department of the Army Field Manual (FM) 31-22, Guerilla Warfare and Special Forces Operations*, Headquarters, Washington 1961.
- Yer, A. (2021). *Milliyet Gazetesinde Ermeni Terörü ve ASALA Sorunu (1973-1980)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Yılmaz, S. (2012). PKK Terör Örgütü ve KCK'da Son Durum. *TURAN-SAM Turan Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4 (15), 6-13.

İnternet Kaynakları

- A haber. (2023). İsveç terör örgütü PKK ve FETÖ militanlarını koruyor. <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2023/01/15/isvec-teror->
- Akşam. (2024). Komünizmle Mücadele'de yetişip bugüne damga vurdular. <https://www.aksam.com.tr/guncel/>
- Anf News. (2024). Nubar Ozanyan Armenian Brigade declared. <https://web.archive.org/web/20190616192050/>

- Aydınlık. (2024). ABD’den Suriye’de HTŞ ile PKK/PYD’yi birleştirme hamlesi. <https://www.aydinlik.com.tr/haber/abd->
- Bay, (2023). 1969-1975 Yılları Arasında Avrupa’da Yaşanan Terör Olaylarının Avrupa Tarihine Etkileri. Euro Politika. <https://www.europolitika.com/1969->
- Bural, E. B. (2023). Vekâleten Terörizm: HDBD. <https://www.teram.org/Icerik/vek-leten->
- Er, İ. (2025). İstihbarat Analizi Hataları. Türk Dış Politikası Araştırma Merkez. <https://tudpam.org/istihbarat-analizi-hatalari>
- Hürriyet Gazetesi. (2024). İtalyan mafyasına ‘DEAŞ’ iddiasıyla soruşturma. <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/italyan-mafyasina-deas-iddiasiyla-sorusturma>
- Immigration and Refugee Board of Canada. (2024). Russia: Whether Kurdish groups are politically active in Russia and response of the Russian authorities to their presence. <https://www.refworld.org/docid/3ae6ad9930.html>
- Kalaycı (b.), Ö. (2023). Almanya ve ABD, Kürt Kartı ile Şimdi de İran’da Aktifler. <https://muhabirce.com/>
- Kalkan Okur, N. (2025). Türk Silahlı Kuvvetlerinin Açık Kaynak İstihbaratı Kullanımında Suriye Örneği. <https://tudpam.org/wp-content/>
- Milliyet Gazetesi. (2024). PKK’lı teröristi FETÖ’cü Tuğgeneral kurtardı. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-pkkli-teroristi-fetocu-tuggenereal->
- Odatv. (2024). Hablemitoğlu suikastıyla gündeme gelen Özel Tim’e yeni görev. <https://www.odatv4.com/analiz/hablemitoglu-suikastiyla->
- Önder (a.), H. M. (2023). Ulusal Güvenlik Uzmanı İbrahim Çevik: Türkiye’nin Milli Gücünün Zayıflatılması için Etnik, Dini/Mezhepsel ve İdeolojik Bölücülük Hareketleri Hasım İstihbarat Teşkilatları Eliyle Tahrik Ediliyor. Ocak Medya, <https://ocakmedya.com/>
- Önder (B.), H. M. (2023). Adnan Oktar ve Grubu İsrail’in Örtülü Operasyon Aygıtı mı?. <https://ocakmedya.com/hasan-mesut-onder>
- Rollins, J. & Wyler, L. S. (2023). Terrorism and Transnational Crime: Foreign Policy Issues for Congress”, United States Congressional Research Service. <https://www.refworld.org/>
- Sarı, E. (2023). The Baader Meinhof Complex (2008). TUIÇ Akademi, <https://www.tuicakademi.or>
- Sondakika. (2024). Edirne’den Yunanistan’a kaçmaya çalışan 22 terör örgütü üyesi yakalandı. <https://www.sondakika.com/politika/>

Sons of Liberty International. (2024). <https://www.sonsoflibertyinternational.com>

Suriye Gündemi. Nubar Ozanyan Taburu. (2024).<https://www.suriyegundemi.com/nubar->

Smyth, S. P. (2024). ASALA- PKK İş birliği, AVİM- Avrasya İncelemeleri Merkezi://avim.org.tr/

Trt Haber. (2024). HTŞ'nin YPG/PKK'ya gönderdiği silahlar İdlib'de ele geçirildi.

<https://www.trthaber.com/haber/dunya/htsnin-ypgpkkya-gonderdigi-silahlar-idlibde->

Vatan. (2024). Gülen'in ilk yurt dışı teması 1962'de Erzurum'da başladı.

<https://www.gazetevatan.com/gundem/gulenin->

Yeni Şafak. (2024). PKK ile ihanet ittifakı. <https://www.yenisafak.com/gundem/pkk-ile->

Kişisel Görüşmeler

Baybars, F. İstanbul, Ağustos 2024, Kişisel Görüşme.

Karaağaç, Y. İstanbul, Nisan 2024, Kişisel Görüşme.

Kalaycı (A.), Ö. İstanbul, Haziran 2024, Kişisel Görüşme.